

"آئین نامه رعایت حقوق مالکیت معنوی"

دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

معاونت تحقیقات و فناوری

۱. مقدمه:

یکی از مفاهیم مهم و اساسی که امروزه با پیشرفت علم و تکنولوژی و به ویژه اینترنت درباره مالکیت مطرح می شود، بحث مالکیت معنوی است. در نگاهی کلی، حقوق مالکیت معنوی، حقی انحصاری است که به شخص یا شرکت تعلق می گیرد، تا از منافع برنامه های خود، ایده ها یا سایر دارایی های نامشهود خود، بدون نگرانی از رقابت، حداقل برای یک دوره زمانی خاص بهره مند شوند. این حقوق می تواند شامل "حق نسخه برداری"، "حق ثبت اختراع"، "حق ثبت علائم تجاری" یا "اسرار تجاری" باشد. استدلال مالکیت معنوی این است که نوآوری را بدون ترس از اینکه رقیب این ایده را سرقت کند و یا اعتبار آن را بدست آورد تشویق کند (منبع: Business Dictionary).

۲. ضرورت

استفاده از منابع جدید اطلاعاتی نظیر منابع الکترونیکی یکی از متداول ترین راه های دستیابی به اطلاعات علمی جدید است. به دنبال اضافه شدن این نوع منابع به مجموعه کتابخانه ها، سیاست های کلی، برنامه ها و اهداف کتابخانه ها نیز دستخوش تغییراتی شده است. بدلیل تفاوت های ساختاری منابع الکترونیکی با مجموعه های سنتی در کتابخانه ها، لازم است چارچوب کلی ارائه خدمات مربوط به این منابع تعیین و تدوین گردد. آیین نامه حاضر به منظور بهبود ارائه خدمات و رعایت حقوق مالکیت فکری و مسائل حقوقی مربوط به استفاده از منابع الکترونیکی تولیدی و اشتراکی دانشگاه تدوین شده است.

۳. اهداف

- ۱- ایجاد انگیزه برای پژوهشگران در راستای خلق و توسعه فناوری های ارزش آفرین، تسهیل توسعه دارایی های فکری با ارزش برای دانشگاه و نیز تشویق و ارتقای خلاقیت و نوآوری در دانشگاه به منظور کسب مزیت اقتصادی.
- ۲- ایجاد درآمد پایدار دانش بنیان برای دانشگاه و کمک به تجاری سازی دستاوردهای محصولات دانش بنیان.
- ۳- فراهم سازی زمینه های توسعه علم و فناوری از طریق ایجاد محیطی مناسب برای شکوفایی خلاقیت ها و اشاعه و به کارگیری دست آوردهای جدید فناوری و پژوهشی در کشور.
- ۴- نهادینه سازی حقوق مالکیت فکری و تقویت انگیزه مادی و معنوی در افراد جهت فعالیت هر چه بیش تر در عرصه پژوهش و توسعه فناوری و نیز افزایش امکان تجاری سازی دستاوردها در راستای منافع عمومی ثبت و حفاظت از دارایی های فکری دانشگاه.
- ۵- ارائه چارچوبی شفاف و نیز تبیین حقوق و تعهدات دانشگاه، پدید آورنده یا پدید آورندگان و حامیان در ارتباط با دارایی های فکری ایجاد شده و در نتیجه کاهش اختلافات در زمینه حقوق مالکیت فکری.

- ۶- آگاه ساختن افرادی که از اعتبارات، تسهیلات و یا امکانات دانشگاه استفاده می‌نمایند نسبت به حقوق مالکیت فکری و به ویژه نحوه پوشش دادن هزینه‌ها و تقسیم منافع مادی و معنوی حاصل از آن.
- ۷- توسعه مهارت پژوهشگران در زمینه درک تفسیر و تحلیل اطلاعات فنی حقوقی و تجاری پروانه‌های ثبت اختراع و دیگر اسناد مالکیت فکری.
- ۸- استفاده از اطلاعات حاصل از تحلیل اسناد مالکیت فکری برای هدایت و راهبری طرح‌های راهبردی تحقیقاتی.

۴. تعاریف آیین‌نامه

- ۱- **دانشگاه:** در این آیین‌نامه منظور از دانشگاه، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز است.
- ۲- **شرکت دانش بنیان / مرکز تحقیقاتی / مرکز رشد:** شرکتی است که با به کارگیری دارایی‌های ناملموس فکری () در قالب ارائه مستمر محصول یا خدمات، خلق ارزش می‌کند. هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه اقتصاد دانش‌محور و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه از مأموریت‌های این شرکت‌ها نخواهد بود. در این آیین‌نامه منظور شرکت‌های دانش بنیان، مراکز تحقیقاتی و یا مراکز رشد تابع و وابسته به دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز می‌باشد.
- ۳- **تجاری‌سازی:** فرآیند خلق محصول و خدمت، بر مبنای یک دانش فنی نوین و عرضه پایدار آن در بازار است که بتواند برای خود، مشتری جذب نموده و به جریان نیازهای مشتری متصل گردد.
- ۴- **کاغزار مالی:** نهادی مالی است که وظیفه ارائه خدمات مالی نوین مورد نیاز جهت تجاری‌سازی را در قالب‌هایی مانند سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر، تسهیلات کم‌بهره و ارائه ضمانت‌های مورد نیاز بر عهده دارد.
- ۵- **دارایی فکری:** به دارایی‌های حاصل از خلاقیت‌های فکری انسان در زمینه‌های مختلف نظیر اختراعات، طرح‌های صنعتی، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و نیز دست‌آوردهای علمی و پژوهشی وی اطلاق می‌گردد.
- ۶- **پدیدآورنده:** به فرد یا افراد حقیقی اطلاق می‌گردد که یکی از مصادیق دارایی فکری را در زمان همکاری با دانشگاه و یا با استفاده از تسهیلات آن ایجاد کرده باشند.
- ۷- **واگذاری امتیاز بهره‌برداری از دارایی فکری:** قراردادی است بین مالک دارایی فکری و متقاضی بهره‌برداری از آن دارایی که به موجب آن قرارداد، متقاضی در قابل پرداخت مبلغی (به صورت درصدی از درآمد ناخالص حاصل از فروش محصول و یا مبلغی ثابت) مجوز بهره‌برداری از دارایی فکری را به دست می‌آورد.
- ۸- **حامی:** افراد حقیقی یا حقوقی (اعم از دولتی یا غیر دولتی) هستند که در کنار دانشگاه و پدیدآورنده (گان) در ایجاد دارایی فکری (معمولاً از طریق حمایت مالی) سهیم می‌باشند.

۵. اصول کلی:

- ۱- این آیین‌نامه و ضوابط آن بر تمام افراد شاغل در دانشگاه (اعم از اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارشناسان) و به طور کلی هر فردی که از تسهیلات و اعتبارات دانشگاه (در راستای انجام فعالیت تحقیقاتی در طی زمان معینی که با دانشگاه همکاری دارد) استفاده نماید، حاکم می‌باشد. لازم است همه افراد فوق در بدو استخدام، شروع تحصیل و ... تعهدنامه‌ای را مبنی بر قبول و رعایت مفاد این آیین‌نامه و ضوابط امضا نمایند.
- ۲- دانشگاه در نتایج مادی حاصل از هر گونه دارایی فکری که بر اثر فعالیت فردی یا گروهی از افراد با استفاده از امکانات، تجهیزات یا اعتبارات دانشگاه، انجام شود دارای حق خواهد بود مگر آن که در قرارداد شرایط دیگری ذکر شده باشد.
- ۳- چنانچه پدیدآورنده (گان) ادعا نماید / نمایند که دارایی فکری بدون استفاده مؤثر از منابع و امکانات دانشگاه حاصل شده است، در صورت بررسی مدارک و پذیرش ادعای مذکور توسط دفتر مالکیت فکری، دانشگاه به صورت مکتوب اعلام می‌کند که ادعایی را مبنی بر آن دارایی فکری ندارد.

- ۴- میزان سهم دانشگاه، پدیدآورنده یا پدیدآورندگان، حامی و نیز امکان استفاده و بهره‌برداری آن‌ها از دارایی فکری مورد نظر، مطابق قرارداد همکاری منعقد تعیین می‌شود. در کارهای گروهی درصد سهم کلیه افرادی که در ایجاد یک دارایی فکری مشارکت داشته‌اند باید قبل از ارائه درخواست ثبت، به صورت مکتوب مشخص شود. در صورت عدم توافق و در مواردی که درصد سهم هر یک از افراد حقیقی یا حقوقی مزبور مشخص نشده باشد، منافع حاصل از آن به صورت مساوی بین آن‌ها تقسیم خواهد شد.
- ۵- دانشگاه ثبت و بهره‌برداری از دارایی‌های فکری را بدون دلیل موجه به تأخیر نخواهد انداخت.
- ۶- هرگونه قرارداد و موافقت‌نامه در راستای اخذ مجوز و یا بهره‌برداری تجاری از دارایی فکری، با نظارت دفتر مالکیت فکری دانشگاه صورت می‌گیرد و اطلاعات مربوط به آن در دانشگاه ثبت و نگهداری می‌گردد.
- ۷- افرادی که فعالیت آن‌ها با استفاده از امکانات، تجهیزات و یا با کمک بودجه دانشگاه منجر به ایجاد نوعی از دارایی فکری گردد، موظفند در اسرع وقت و قبل از هر گونه افشای اطلاعات مربوط، برای سایرین و یا اقدام به ثبت و نشر آن‌ها، معاونت توسعه پژوهش و فناوری دانشگاه را در جریان قرار داده، اطلاعات مربوط را در اختیار آن واحد قرار دهند و هماهنگی‌های لازم را به عمل آورند. رعایت این امر در قراردادهای همکاری بین افراد و دانشگاه مورد تأکید قرار می‌گیرد.
- ۸- چنانچه برای پدیدآوردن مالکیت فکری، تجهیزاتی از محل اعتبارات دانشگاه تهیه شده باشد، آن تجهیزات با رعایت مقررات مربوط، اموال اختصاصی دانشگاه خواهد بود.
- ۹- افشای اطلاعات مربوط به طرح‌های پژوهشی و نتایج حاصل از آن از جمله اختراعات و نوآوری‌ها برای دانشگاه باید به صورت مکتوب، دقیق، کامل و جامع باشد، به گونه‌ای که بر اساس اطلاعات ارائه شده، نتایج بدست آمده از پژوهش قابل تکرار باشد.
- ۱۰- افشای اطلاعات و دستاوردهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی که قابلیت ثبت به عنوان اختراع را دارند، باید بعد از اقدام جهت ثبت اختراع در مراجع قانونی توسط دانشگاه، و یا اعلام کتبی دانشگاه مبنی بر عدم تمایل دانشگاه به ثبت اختراع صورت گیرد.
- ۱۱- در صورت ثبت نشدن مالکیت فکری، چنانچه نتایج به دست آمده به صورت یک اثر علمی قابل عرضه باشد، عرضه آن همواره باید با تبیین کامل نقش دانشگاه در پدیدآمدن آن اثر باشد.
- ۱۲- هرگونه اطلاع‌رسانی و انتشار دستاوردها (اعم از مکتوب، شفاهی و یا به هر روش دیگر) توسط پدیدآورنده، باید با هماهنگی و همراه با ذکر نام دانشگاه صورت گیرد.
- ۱۳- استفاده از نام و آرم دانشگاه در زمان انتشار نتایج و اطلاعات حاصل از پژوهش‌ها برای عموم، و یا بهره‌برداری از نتایج حاصله از پژوهش‌ها، منوط به کسب اجازه از دانشگاه خواهد بود.
- ۱۴- چنانچه تخلف کارکنان، اعضای هیئت علمی، دانشجویان (و کلیه افرادی که مشمول بند ۵-۱ می‌باشند) حسب تشخیص کمیته مربوطه در دانشگاه، موجب خسارت مادی یا معنوی به دانشگاه شود، دانشگاه می‌تواند موضوع را از طریق قانون پیگیری نماید.
- ۱۵- در خصوص داده‌سازی (جعل داده‌ها) و یا نتایجی که مبتنی بر یک پژوهش واقعی نیستند، دانشگاه مختار است مطابق با قانون مالکیت فکری دانشگاه اقدام نماید.
- ۱۶- در صورت صدور پروانه بهره‌برداری، انعقاد قرارداد و حصول عوایدی از آن محل پیش از تقسیم سود حاصل، تمامی هزینه‌های مرتبط با فرآیند ثبت مالکیت فکری با ارائه اسناد مالی مربوط، از محل عواید حاصل از مالکیت فکری، کسر و به حساب دانشگاه منظور خواهد شد.

۱۷- چنانچه دانشگاه و یا پدیدآورنده دارای فکری نتواند و یا به هر دلیل تمایلی برای مشارکت در ثبت، کسب مجوزهای لازم و یا بهره‌برداری از دارایی فکری را نداشته باشد، می‌تواند حقوق خود را طی موافقت‌نامه‌ای به طرف دیگر واگذار نماید. جزئیات واگذاری حقوق در شرایط ذکر شده، در مذاکرات بین دانشگاه و پدیدآورنده تعیین خواهد شد.

a. تبصره ۱: چنانچه دانشگاه تا سقف زمانی مشخصی پس از دریافت گزارش اختراع در دفتر مالکیت فکری، اقدامی در جهت ثبت قانونی آن به عمل نیاورد، پدیدآورنده (مخترع) می‌تواند رأساً جهت ثبت اختراع به نام خود اقدام نماید. در این تبصره، شروع فرآیندهای بررسی در دفتر مالکیت فکری دانشگاه ملاک عمل می‌باشد.

b. تبصره ۲: در صورتیکه دانشگاه به هر دلیلی حقوق مربوط به اختراع را به پدیدآورنده (مخترع) واگذار نماید، دانشگاه همچنان مجاز خواهد بود تا از آن اختراع برای مقاصد پژوهشی و آموزشی به صورت غیر انحصاری، غیر قابل انتقال، غیر قابل ابطال و بدون نیاز به پرداخت حق امتیاز استفاده نماید.

۱۸- کلیه قراردادهای مربوط به تولید و استفاده از نتایج پژوهش‌ها، منطبق با خط مشی و ضوابط دفتر مالکیت فکری دانشگاه خواهد بود.

۱۹- این آیین‌نامه در راستای قوانین ملی و تعهدات بین‌المللی کشور بوده و در صورت تغییر آن‌ها، مورد بازنگری قرار خواهد گرفت.

۲۰- واگذاری امتیاز بهره‌برداری از دارایی فکری، به سایر کشورها، با در نظر گرفتن مصالح ملی، منافع دانشگاه و نیز توجه به قوانین و مقررات مربوطه صورت خواهد گرفت.

۶. انواع دارایی فکری:

۶-۱- انواع دارایی فکری شامل کلیه دارایی فکری توسعه یافته از طریق زیر می‌باشند:

- ۱- دارایی فکری ناشی از سرمایه‌گذاری یا اختصاص بخشی از بودجه از سوی دانشگاه
- ۲- دارایی فکری ناشی از اجرای قراردادهای طرح‌های تحقیقاتی ارتباط با صنعت
- ۳- دارایی فکری ناشی از پایان‌نامه، رساله و پروژه‌های دانشجویی
- ۴- دارایی فکری ناشی از حمایت و اختصاص اعتبار خارج از دانشگاه ابلاغی از سوی سازمان‌ها و دستگاه‌های حمایتی و یا شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی / معاونت علمی ریاست جمهوری / وزارت بهداشت، تحقیقات و آموزش پزشکی / و ...
- ۵- دارایی فکری ناشی از اعطای تسهیلات از سوی دانشگاه با بازپرداخت.

۷. تجاری سازی و کسب درآمد

۱- موضوع تجاری سازی دارایی‌های فکری از طریق دانشگاه و با هماهنگی پدیدآورنده/پدیدآورندگان صورت می‌پذیرد. لازم است پدیدآورنده/پدیدآورندگان در راستای هماهنگی بیش‌تر و اقدام یک پارچه، هرگونه اقدام در این خصوص را از طریق دانشگاه و با هماهنگی دفتر ارتباط با صنعت انجام دهند.

۲- جهت تجاری سازی و درآمدزایی از دارایی‌های فکری، از طریق روش‌های زیر عمل می‌گردد:

a. مشارکت در درآمدزایی از طریق واگذاری حق بهره‌برداری: در این روش، دانشگاه طی قراردادی حق بهره‌برداری از یک دارایی فکری (اعم از انحصاری یا غیر انحصاری) را به یک شخصیت حقیقی و یا حقوقی ثالث واگذار نموده و درصدی از عواید حاصل از فروش یا درآمد محصول را کسب می‌نماید.

- b. فروش لایسنس (مجوز): در این روش لایسنس (مجوز) دارایی فکری و حق بهره‌برداری از آن (با در نظر گرفتن منافع دانشگاه) به یک شخصیت حقیقی و یا حقوقی ثالث با مبلغ مشخص فروخته می‌شود.
- ۳- در هر مورد از دارایی فکری، شرایط عقد قرارداد و واگذاری حق امتیاز، یا فروش و یا تأسیس شرکت، توسط دفتر ارتباط با صنعت دانشگاه تدوین شده و به کمیته مربوطه پیشنهاد می‌شود. هرگونه اقدام در این خصوص منوط به تصویب دانشگاه می‌باشد.
- ۴- شرکت‌های همکار و کارفرمایان ارزش آفرین دانشگاه در اولویت واگذاری قرارداد حق امتیاز قرار داشته و دانشگاه در حد امکانات و شرایط، در قابل کارگزار مالی از تجاری سازی دارایی فکری حمایت می‌نماید.
- ۵- مدل‌های کاری کسب درآمد از دارایی‌های فکری و درصد سهم دانشگاه و پدیدآورنده و حامی، در قراردادهای فی مابین تعیین می‌گردد. در هر حال، درصد سهم دانشگاه نباید از --- درصد درآمد ناخالص سالیانه حاصله کمتر باشد.

۸. ساختار اجرایی

۱. دفتر مالکیت فکری: این دفتر مسئول تصمیم‌گیری، پیگیری و راهنمایی مخترعین در مرحله اولیه ثبت اختراع می‌باشد. اعضای این دفتر شامل افراد متخصص در زمینه امکان‌سنجی جستجو و تشکیل پرونده، جهت ثبت اختراع، متخصصین حقوق مالکیت فکری و افراد متخصص فنی می‌باشد.
- a. تبصره ۳: ترکیب اعضای دفتر مالکیت فکری و نیز تشکیل کارگروه تخصصی مورد نیاز، در دستورالعمل اجرایی مالکیت فکری مشخص می‌گردد.
- b. شرح وظایف دفتر مالکیت فکری:
- i. مشاوره و هدایت مخترعین در تکمیل اظهارنامه‌های ثبت اختراع به صورت حضوری و غیر حضوری
 - ii. همکاری به اداره ثبت اختراع جهت داوری و ارزیابی اظهارنامه‌های ثبت اختراع
 - iii. راهنمایی و همکاری با مخترعین دانشگاه جهت دریافت تأییدیه علمی اختراعات از وزارت متبوع
 - iv. مدیریت پرتال دفتر ثبت مالکیت فکری
 - v. برگزاری کارگاه‌های آموزشی ثبت مالکیت فکری
 - vi. صدور گواهی داوری برای داوران و تنظیم لیست پرداخت حق الزحمه داوری آنان.
 - vii. ورود اطلاعات مربوط به اختراعات دانشگاه در سامانل ارزشیابی فناوری سلامت وزارت متبوع.
۲. شورای فناوری: مرجع نهایی تصمیمات دفتر مالکیت فکری در خصوص قابلیت ثبت و تجاری سازی اختراع، شورای فناوری دانشگاه می‌باشد. اعضای این شورا با نظر معاونت پژوهشی و حکم ریاست دانشگاه تعیین شده و نظر اکثریت اعضای شورا در موارد ارجاعی از سوی مخترع و یا دفتر مالکیت فکری، قطعی خواهد بود.

۹. حل و فصل اختلافات:

- ۱- در صورت اعتراض پدیدآورنده (مخترع) به نظر دفتر مالکیت فکری، مسأله مورد اختلاف به شورای مربوطه ارجاع خواهد شد.
- ۲- در متن تمامی قراردادهای داخلی، قوانین ملی و نیز دادگاه‌های ایران و در کلیه قراردادهای خارجی، دادگاه‌های مورد توافق طرفین (دانشگاه و طرف مقابل) به عنوان قوانین و مراجع رسیدگی به اختلافات مشخص می‌گردند.